

B

„NAPROSTO ÚŽASNÉ“ COLSON WHITEHEAD

O

R

JEFF VANDERMEER

N

E

ARGO

BORNE

JEFF VANDERMEER

PŘEKLAD PAVEL BAKIČ

ARGO

PRO ANN

ČÁST PRVNÍ

CO JSEM NAŠLA A JAK

Borna jsem našla za slunného kovově modrého dne, kdy se obří medvěd Mord zatoulal do blízkosti našeho domova, a nejdřív jsem ho brala jen jako další náhodný objev. Netušila jsem, co pro nás bude znamenat. Nemohla jsem tušit, že všechno změní.

Nevypadal tehdy poprvé nic moc: byl tmavě červený, velký asi jako moje pěst a visel v Mordově srsti jako napůl rozvitá sasanka vyplavená mořem. Našla jsem ho jen díky tomu, že mu na tmavém povrchu zhruba každé půl minuty zapulzovala smaragdová zeleň.

Zblízka jsem ucítila vůni slané vody. Vzdmula se jako vlna a na okamžik nechala zmizet okolní rozvaliny města. To tam bylo shánění jídla a vody, potulné gangy i uprchlé přetvořené bytosti

nevyzpytatelného původu a záměrů. Ta tam byla zohavená spálená těla visící z rozbitých pouličních lamp.

Místo toho můj nález na krátkou nebezpečnou chvíli pocházel z přílivových jezírek mého mládí, z dob před příchodem do města. Ucítila jsem sůl s nádechem vylišovaných květin a ovanul mě vítr, nohy mi zalil známý chlad zčeřené vody. Dlouhé slídění po mušlích, tátův chraplák, mámina stoupavá intonace. Medové teplo písku, do kterého mi klesaly nohy, když jsem hleděla k obzoru na bílé plachty lodí, předzvěst návštěvníků přijíždějících na náš ostrov odjinud. Pokud jsem na nějakém ostrově někdy žila. Pokud to někdy bylo doopravdy.

Slunce nad Mordovým nažluklým okem.

K Bornovi jsem přišla díky tomu, že jsem Morda sledovala celé dopoledne, od chvíle, kdy se tenhle faktický vládce města probudil daleko na jihu u budovy Společnosti, v jejím stínu. Vzlétl k obloze, přiblížil se k úkrytu, ve kterém jsem se krčila, a utišíl žízeň tak, že otevřel širokánskou tlamu a drhl mordou o znečištěné koryto řeky na severu. Byl jediný, kdo se odtamtud mohl napít a zůstat naživu. Společnost ho tak vytvořila. Potom se znovu vymrštil vstříc blankytu, vrah lehký jako semínko pampelišky. Když zpozoroval kořist, až drahý kus cesty na východě, kde se kabonily mraky, ale nepršelo, střemhlav se z výšky spustil a ušetřil nějakým těm ječícím soustům masa další námahu s dýcháním. Nadělal z nich krvavou spršku, rozbouřenou vlnu nejsmradlavějšího dechu, jaký si jen jde představit. Někdy ho krev nutila kýchat.

Dokonce ani Wick nevěděl, jak to, že Společnost nepředpověděla den, kdy se Mord promění z hlídacího psa v její zkázu – jak to, že se ho nepokusila zničit, dokud tu možnost měla. Dnes už bylo pozdě, Mord totiž nejenže vyrostl do kolosálních rozměrů,

ale navíc si na Společnosti vynutil použití jakéhosi zázračného vynálezu, díky němuž získal schopnost levitace, schopnost letu.

Když jsem dorazila na místo, kde ulehl k odpočinku, otřásala jím v neklidném spánku říhnutí, která si nezdala se zemětřesením. Jeho bližší kýta se tyčila vysoko nade mnou. Dokonce i vleže na boku dosahoval do výšky druhého patra. Ukojil svou krvežíznivost a přemohla ho dřímota. Rozvalil se tak bezmyšlenkovitě, že srovnal se zemí jednu budovu. Drť z měkkých cihel se rozletěla do stran a posloužila dřímajícímu Mordovi jako postel.

Jeho drápy uměly oběť jedním rázem vykuchat a připravit o život. Oči někdy nechával otevřené, i když snil, byly jako ohromné, mouchami oblepené reflektory, špioni zásobující zprávami mysl, která podle některých operovala v kosmickém měřítku. Ale pro mě, lidskou blechu u jeho slabin, byl jen symbolem toho, jak dobře se dá vyžít z trosek. Pustošil a přetvářel naše nefunkční město z důvodů, které znal jen on sám, ale zároveň do něj bezděčně vracel život.

V sídle Společnosti měl vyhloubené doupě v poraněném boku budovy, a když je opouštěl, v pletencích srsti vyráchaných ve špíně a zasviněných mršinami a chemikáliemi mu visely nejrůznější poklady. Darem nám přinášel balíčky anonymního masa, přebyteky od Společnosti, někdy jsem nacházela nerozpoznatelné mršiny zvířat, kterým se vnitřním tlakem rozskočila lebka a poulily teď na mě jasné oči. Když se na nás usmálo štěstí, část pokladů se z Morda jako setrvalý déšť snášela při jeho šouravých procházkách nebo plachtění ve výšinách, takže jsme se pak nemuseli škrábat přímo na něj. Nejlepší, ale přitom nejhorší dny byly ty, kdy jsme nacházeli brouky, které si člověk mohl dát do ucha, takové, jaké vyráběl i můj partner Wick. Mord byl jako život sám: nic jste neměli jisté, a tak jste za ním táhli s prosebnicky sklopenou hlavou a doufali, že vás nenechá odejít s prázdnou.

Jak mi Wick neustále připomínal, některé nálezy nemusely být náhodné. Mohlo jít o nastražené pasti. Mohly cíleně odvádět pozornost. Jenomže já se v pastech vyznala. Sama jsem je líčila. Na Wickovo „Dávej pozor“ jsem při svých ranních odchodech nikdy nedbala a on to věděl. Chtěla jsem přežít, a tak jsem riskovala a vracela se zvenčí s nálezy, kterými se pak probíral jako většec vnitřnostmi. Někdy mě napadalo, jestli nám Mord všechno nenosí proto, že za nás jako za své hračky, za své zmučené panenky cítí jakousi pokřivenou zodpovědnost. Jindy mě napadalo, jestli ho k tomu nenavádí Společnost.

Mnozí sběrači se přepočítali a při výstupu na slabiny, na které jsem právě pohlížela, špatně odhadli hloubku Mordova spánku. Ocitli se ve vzduchu, neudrželi se a pád se jim stal osudným... Mord to ani nezaznamenal, dál si jako balvan proploval nad svou loveckou oborou, nad městem, které si ještě nevysloužilo návrat k někdejšímu jménu. Tudiž jsem na Mordovy zadní tlapy obvykle podnikala jenom průzkumné výpady, nic riskantnějšího. *Mordovous. Medběd. Mord.* Měl hodně jmen, která ti, kdo je pronášeli, často považovali za zázračná.

Takže: spí Mord doopravdy, nebo se na klokotající toxické skládce jeho myšlenek zrodil úskok? Tentokrát bylo všechno trochu složitější. Chrápání, které atlas Mordova těla rozechvívalo titánskými otřesy, mi dodalo odvalu povylézt mu po noze. Ostatní sběrači mě zdola sledovali, jako bych byla jejich průzkumný balónek. A v hrubých hnědých chaluhách Mordovy srsti mi padl do oka Borne.

Ležel a tiše si broukal, přivřený otvor navrchu připomínal neustále rozevíraná ústa: spirály tkání se stahovaly a znovu rozpínaly. Zatím jsem neviděla Borna, ale jen *něco*.

Čím víc jsem se blížila, tím víc z Mordovy srsti vystupoval a tím víc vypadal jako hybrid mořské sasanky a olihně, štíhlá

váza hrající barvami, které se rozbíhaly od nachové až k tmavě modrým a mořsky zeleným odstínům. Teplou a pulzující kůži brázdily po stranách čtyři svislé rýhy. Povrch těla, ačkoli trochu gumový, byl hladký jako oblázek. Kolem se rozlévala vůně přímořského rákosí za líných letních odpolední, mořskou sůl podbarvovala marakuja. Teprve dlouho poté mi došlo, že by Borne jinému nálezci voněl jinak, že by se mu možná dokonce ukázal v jiné podobě.

Nevypadal k snědku a nebyl to ani paměťový brouk, ale zároveň nepatřil ani do odpadků, a tak jsem ho sebrala. Nejspíš jsem ani nemohla jinak.

Mord třaslavě dýchal, jeho tělo se kolem mě zdvihalo a klesalo. Pokrčila jsem kolena, abych udržela rovnováhu. Ve spánku chrápal a chrnul, pantomimicky doprovázel psychotickou snovou píseň. Fascinující oči – širokánské a žlutočerné, poseté tolika dolíčky jako povrch meteoru nebo popraskaná kupole observatoře na západě města – měl zavřené a hlavu vytrčenou daleko na východ, nedbal jakéhokoli nebezpečí.

A na něm: bezbranný Borne.

Ke vstupu do lesa špinavé, svaté srsti na Mordově boku se už mezitím osmělili taky ostatní sběrači. Z velké části to byli spojenci zavázaní k chatrnému příměří. Aby můj nález neviděli a nemohli mi ho snadno ukrást, až mě budou mjet, schovala jsem ho pod volnou halenu, ne do tašky.

Borne mi na hrudi tepal jako druhé srdce.

„Borne.“

Lidská i místní jména znamenala jen velmi málo, a tak jsme se už navzájem neobtěžovali tím, že bychom po nich pátrali. Mapa starého obzoru nás strašila jako šeredná pohádka, jejímž vypravěčům z úst nevycházela slova, ale dozvuky zvěrstev. Anonymita v rozvalinách Země, o tu jsem stála. A taky o pořádné boty

do chladna. A taky o starou plechovku polévky, zpola zakrytou sutinami. Takhle dnes vypadalo blaho. Jaká moc asi mohla zbývat jménům?

A přece jsem ho pojmenovala Borne.

KOMU JSEM BORNA PŘINESLA

Jinak se to říct nedá: Wick, můj partner a milenec, byl drogový dealer a jeho zboží bylo stejně strašné a krásné a smutné a sladké jako život sám. Brouci, které upravoval nebo vyráběl z materiálů ukradených Společnosti, se vkládali do ucha a nesloužili jen k učení. Mohli vás taky zbavit vzpomínek nebo vám je vytvořit. Ti, kdo nedokázali snášet současnost, si je zaváděli, aby si dopřáli šťastnější prožitky nasbírané někým jiným na místech, která už neexistovala.

Droga byla to první, co mi Wick po našem seznámení nabídl, a to první, co jsem odmítla. Zdánlivě se mi nabízela možnost úniku, ale já vycítila past. Když jste si brouka vložili do ucha, následovaly limetkové nebo mátové exploze a z nich vyvstávala ona neexistující místa. Alespoň jsem doufala, že neexistují. Víra, že se někde může nacházet útočiště, by byla příliš krutá. Podobné představy můžou z člověka udělat neopatrného hlupáka.

V rozhovoru s Wickem jsem pokračovala čistě kvůli tomu, jak omráčeně se na můj odpor k jeho nabídce zatvářil. Kéž bych příčinu jeho rozrušení odhalila už tehdy, a ne až za takovou dobu.

Postavila jsem sasanku na vratký stolek mezi našimi židlemi. Seděli jsme na jednom z vachrlatých balkonů, které trčely z holé skalní stěny a podle kterých jsem náš úkryt pokřtila na Balkonové útesy. Ve zpola zhroutené podzemní vstupní hale stál na zrezlé ceduli původní název, ale byl k nepřečtení.

Za zády jsme měli noru, kde jsme žili, a v hloubi před námi, za závojem ochranné příze, kterou nás Wick kryl před nevítanými očima, se svíjela jedovatá řeka obtáčející většinu města. Z kaše tvořené těžkými kovy, olejem a odpadem stoupala jedovatá mlha a připomínala nám, že pravděpodobně zemřeme na rakovinu nebo něco horšího. Za řekou ležela křovinatá pustina. Nenacházelo se v ní nic dobrého ani prospěšného, a přece se zpoza horizontu dodnes vzácně vynořovali lidé.

I já se zpoza něj vynořila.

„Co to je?“ zeptala jsem se. Wick si můj nález dlouze a důkladně prohlížel. Pulzoval před ním na stolku, neškodný a účelný jako lampa. Ale Společnost v minulosti terorizovala město mimo jiné tím, že na ulicích testovala biotechnologie. Proměnila ho v ohromnou laboratoř, dnes už napůl zaniklou – jako Společnost sama.

Wick mi odpověděl tenkým úsměvem hubeňoura, připomínajícím spíš tik. Jednou rukou spočíval na stole, levou nohu měl přehozenou přes pravou a k volným lněným kalhotám, které našel před týdnem, si vzal bílou košili na knoflíčky. Vypadal skoro uvolněně, ale viděla jsem, že to jen hraje, přede mnou i před celým městem. Kalhoty byly roztrhané. Košile dřevá. Člověk se ty detaily, které poskytovaly pravdivější obrázek, snažil nevnímat.

„Co to není? Tuhle otázku bych si položil nejdřív.“

„Takže co to není?“

Pokrčil rameny, nechtěl říct nic konkrétního. Při rozmluvách o nálezech mezi námi občas vyrůstala zeď a mně ta obezřetnost vadila.

„Mám se zastavit jindy? Až ti bude víc do řeči?“ zeptala jsem se.

Neměla jsem s ním tolik trpělivosti jako dřív, ale nebylo to ode mě hezké, naopak by jí totiž potřeboval víc. Docházely mu suroviny na jeho výtvořiny a byl pod tlakem i jinak. Jeho protivníci,

zvlášť Čarodějnice, která ovládla celou západní oblast města, se mu vkrádali jak na mysl, tak na území a vynucovali si své. Wickova pohledná tvář pod chmýřím blondatých vlasů, tvář s bradou jako lucerna a vysokými lícními kostmi, postupně stravovala sama sebe, jako plamen stravuje svíčku.

„Létá to?“ zeptal se po chvíli mlčení.

„Ne,“ usmála jsem se. „Nemá to křídla.“ I když jsme oba věděli, že tím nic nevyvracím.

„Kouše to?“

„Mě to nekouslo,“ odpověděla jsem. „Mám si do toho kousnout já?“

„Navrhuješ to sníst?“

Samozřejmě nemluvil vážně. Vždycky si dával pozor, i když byl zrovna zbrklý. Ale přece jenom už pookřál; nikdy jsem nebyla schopná předvídat, kdy to přijde. O což možná šlo.

„Nenavrhuju,“ řekla jsem.

„Můžeme si s tím házet.“

„Aby se to přece jen proletělo?“

„Když to nechceme sníst...“

„Jenže teď už je to houby míč.“

Opravdu: tvor, kterého jsem pojmenovala Borne, se přestal choulit do sebe a s roztomilou nesmělou ladností se na stole znovu zformoval do tvaru vázy. Jeho pulzování a poblikávání mě uklidňovalo. Když blikal, zdál se větší. Nebo už možná rostl.

Wickovi při luštění hádanky, kterou jsem mu předložila, jasněji zasvítily hnědozelené oči a vychrtlá tvář tak získala na empatii. Ty oči vždycky viděly všechno, jenom jim možná unikalo, jak vidím já jeho.

„Vím, co to není,“ řekl a zvážněl. „Není to Mordův výtvar. Podle mě vůbec nevěděl, že to nese. Ale od Společnosti to taky pocházet nemusí.“

Mord uměl být lstivý a jeho vztahy se Společností se neustále proměňovaly. Někdy jsme si říkali, jestli v pozůstatcích jejího sídla nezuří občanská válka mezi jeho zastánci a těmi, kdo jeho vytvoření litují.

„Kde by se to na Morda přilepilo, když ne tam?“

Wickovi se zachvěly rty a jeho čistým rysům to dodalo na podmanivosti a ostrosti. „Slýchám různé zvěsti. O ledasčem, co obchází městem a neposlouchá to ani Morda, ani Společnost, ani Čarodějníci. Taky ledacos vídám – při okrajích, v noci na poušti, a nevím, co si myslet...“

Ten den ráno mě sledovaly lišky a další malí savci. Mluvil Wick o nich? Byla záhada, kde se jich tolik bere. Vyráběla je Společnost, nebo se do města vkrádala poušť?

Neřekla jsem mu o nich, chtěla jsem slyšet, s čím přijde sám. „Ledacos?“ pobídla jsem ho.

Nechal moji otázku bez odpovědi a stočil hovor jinam. „Víc informací získáme snadno.“ Přejel nad Bornem rukou. Karmínoví červi žijící v jeho zápěstí nakrátko vystřelili ven, provedli rozbor a stáhli se zpátky do kůže.

„Zajímavé. Přece jen to od Společnosti pochází. Nebo to přinejmenším vzniklo v jejích prostorách.“ Wick pro Společnost pracoval v dobách jejího největšího rozkvětu, před deseti lety, pak ho nicméně „vyhnala, odkopla“, jak se vyjádřil ve vzácné nestřežené chvíli.

„Ale přímo ona to nevytvořila?“

„Takhle úsporného provedení obvykle dosahují jen jednočlenné týmy.“

Znervóžňovalo mě, když Wick kolem něčeho dělal podobné cavyky. Nejistoty je na světě dost a dost, a jestliže jsem od něj žádala něco kromě bezpečí, byly to právě informace.

„Myslíš, že je to nepodarek?“ zeptala jsem se. „Nějaká hříčka? Vadný kus?“

Zavrtěl hlavou, ale jeho zamračeně zařatá tvář mi klidu nedala. Byl soběstačný a samostatný. Stejně jako já. Nebo jsme si to oba mysleli. Teď mi ale připadalo, že přede mnou něco zásadního tají.

„A co teda?“

„Mohlo by to být skoro cokoli. Mohl by to být maják. Mohlo by to být volání o pomoc. Mohla by to být bomba.“ Opravdu nevěděl?

„Tak že bychom to nakonec radši snědli?“

Zasmál se a roztránil tím architektonické linie svojí tváře. Ten smích mi nevalil. Alespoň tehdy ne.

„Já si nedám. Sníst bombu je o dost horší než sníst maják.“ Předklonil se. Okukovala jsem jeho tvář s potěšením, o kterém jsem si říkala, že mu nemůže ujít. „Ale bylo by dobré zjistit, k čemu to je. Když mi to dáš, můžu to přinejmenším rozebrat a prohnat to přes brouky. Zjistíme o tom víc. Nějak to využijeme.“

Svým způsobem jsme si už byli rovní, už z nás byli partneři. Občas jsem mu říkala *šéfe*, protože jsem za něj chodila sbírat do města, ale mořskou sasanku jsem mu přenechat nemusela. V naší úmluvě nebylo nic, co by mě k tomu zavazovalo. Ano, mohl mi ji vzít, až bych usnula... trvalá prověrka našeho vztahu. Byl symbiotický, nebo parazitický?

Při pohledu na tvora na stole se ve mně vzedmul majetnický pud. Jeho příval byl nečekaný, ale upřímný, a nejen proto, že bych Borna nenašla, kdybych si netroufla na Morda.

„Myslím, že si to chvíli nechám,“ řekla jsem.

Wick se na mě dlouze zadíval, pokrčil rameny a s přehnanou nenuceností řekl: „Jak chceš.“ Tvor byl nezvyklý, ale něco podobného jsme neviděli poprvé. Wick si možná říkal, že se zas tak moc nestane.

Pak vytáhl z kapsy zlatého brouka, vložil si ho do ucha a od té chvíle mě jeho oči neviděly. Reagoval tak pokaždé, když v něm

nějaká nepříjemná připomínka Společnosti vyvolala cosi jako melancholii a opovržlivý vztek na sebe samotného. Říkala jsem mu, že možná najde klid, když se z tehdejších zkušeností vyzpovídá, ale vždycky to přešel mlčením. Tvrdil, že mě chrání. Nevěřila jsem mu. Aspoň ne doopravdy.

Možná se snažil zapomenout na podrobnosti nějakého osobního selhání, které si nedokázal odpustit, něčeho, za co si mohl sám, nebo činů, kterých se dopustil ke konci. Po svém odchodu ovšem zvolil nebo pod tlakem okolností přijal úlohu, při níž se nějaká připomínka Společnosti dala očekávat hodinu co hodinu, den co den. O všem jsem se mohla jen dohadovat, v biotechnologiích jsem se totiž nevyznala a tušila jsem, že odpovědi, které po něm chci, můžou být technického rázu. Třeba si říkal, že bych jim nedokázala zevrubně porozumět.

Kdyby mi tehdy věnoval plnou pozornost, kdyby se se mnou o Borna pohádal, mohla se budoucnost vyvinout jinak. Kdyby se zatvrdil v tom, že mi ho vezme. Ale nezatvrdil se. Nemohl.

KDE JSEM ŽILA A PROČ

Borna jsem našla v době, kdy jsem už s Wickem byla v mnohém srostlá. Spojoval nás společný úkryt: Balkonové útesy nacházející se na severovýchodním okraji města, nad otrávenou řekou. Na západě spadalo město k úrovni mořské hladiny a leželo tam teritorium Čarodějnice. Na jihu nás pustiny, ale taky oázy dělily od pozůstatků Společnosti, chráněných Mordem. Převážnou část podloží tvořilo rozlehlé dno vyschlého moře, přecházející za městem v polopoušť.

Balkonové útesy objevil Wick a nějakou dobu v nich sídlil sám, skutečně se tam ale *usídlil* teprve potom, co přizval mě. Zajišťoval